

Nicanor Babâră
Alexei Chirdeachin

**PARTICULARITĂȚI CANTITATIVE ALE UNITĂȚILOR
FONEMATICE ÎN CONTEXTUL SISTEMULUI FONOLOGIC
(ÎN BAZA MATERIALULUI LIMBII ENGLEZE)**

După cum se știe, inventarul fonematic al unei limbi (în cazul de față a celei engleze) poate fi caracterizat calitativ (articulatoric) și structural. Conform primului criteriu, acesta se divizează în vocalism și consonantism, iar conform celui de-al doilea – în foneme simple (monoftongi, ocluzive și constrictive) și compuse (diftongi, triftongi și africcate).

Coraportul cantitativ-procentual al inventarului categorial se prezintă în felul următor: **I. Vocalismul:** **1) Unități simple:** **a)** monoftongi: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților simple, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **b)** total: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților simple, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **2) Unități compuse:** **a)** diftongi: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților compuse, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **b)** triftongi: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților compuse, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **c)** total: 2 (66,7% din valoarea numerică a vocalismului, 33,3% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **3) Total:** 3 (100% din valoarea numerică a vocalismului, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **4) Mediu:** 1,5 (50% din valoarea numerică a vocalismului, 25% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **5) Extrema minimă:** 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **6) Extrema maximă:** 2 (66,7% din valoarea numerică a categoriei de referință, 33,3% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **7) Amplitudinea:** 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic) cu direcția negativă a dinamicii de ocurență. **II. Consonantismul:** **1) Unități simple:** **a)** ocluzive: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților simple, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **b)** constrictive: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților simple, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **c)** total: 2 (66,7% din valoarea numerică a categoriei unităților simple, 33,3% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **2) Unități compuse:** **a)** africcate: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei unităților compuse, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **b)** total: 1 (33,3% din valoarea numerică a consonantismului, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **3) Total:** 3 (100% din valoarea numerică a vocalismului, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **4) Mediu:** 1,5 (50% din valoarea numerică a consonantismului, 25% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **5) Extrema minimă:** 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **6) Extrema maximă:** 2 (66,7% din valoarea numerică a categoriei de referință, 33,3% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **7) Amplitudinea:** 1 (33,4% din

valoarea numerică a categoriei de referință, 16,63% din numărul total al unităților sistemului fonologic) cu direcția pozitivă a dinamicii de ocurență. **III. Total: 1)** Unități simple: 3 (100% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **2)** Unități compuse: 3 (100% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **3)** General: 6 (100% din valoarea numerică a categoriei de referință, 100% din numărul total al unităților sistemului fonologic). **IV. Mediu: 1)** Unități simple: 1,5 (50% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **2)** Unități compuse: 1,5 (50% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **3)** General: 3 (50% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic). **V. Extrema minimă: 1)** Unități simple: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **2)** Unități compuse: 1 (33,3% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,67% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **3)** General: 3 (50% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic). **VI. Extrema maximă: 1)** Unități simple: 2 (66,7% din valoarea numerică a categoriei de referință, 33,3% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **2)** Unități compuse: 2 (66,7% din valoarea numerică a categoriei de referință, 33,3% din numărul total al unităților sistemului fonologic); **3)** General: 3 (50% din valoarea numerică a categoriei de referință, 50% din numărul total al unităților sistemului fonologic). **Amplitudinea: 1)** Unități simple: 1 (33,4% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,63% din numărul total al unităților sistemului fonologic) cu direcția negativă a dinamicii de ocurență; **2)** Unități compuse: 1 (33,4% din valoarea numerică a categoriei de referință, 16,63% din numărul total al unităților sistemului fonologic) cu direcția pozitivă a dinamicii de ocurență; **3)** General: 0 (0% din valoarea numerică a categoriei de referință, 0% din numărul total al unităților sistemului fonologic) cu direcția zero a dinamicii de ocurență.

Astfel, observăm ca la nivelul vocalismului predomină unități fonematice compuse: dintre cele 3 categorii se atestă numai o categorie de unități simple (monoftongi, 33,3% din numărul total al categoriilor din cadrul vocalismului) și 2 categorii de cele compuse (diftongi și trifongi, 66,7% din numărul total al categoriilor din cadrul vocalismului). La nivelul consonantismului situația este inversă: dintre cele 3 categorii 2 (ocluzive și constrictive, 66,7% din numărul total al categoriilor din cadrul vocalismului) revin unităților fonematice simple, pe când o singură categorie (africate, 33,3% din numărul total al categoriilor din cadrul vocalismului) face parte din cele compuse, ceea ce ne permite să constatăm că la nivelul vocalismului predomină unități compuse, pe când la cel al consonantismului – cele compuse (Tab. 3). Atât la nivelul vocalismului, cât și la cel al consonantismului se atestă egalitatea categorială, fiind prezente câte 3 categorii, în general 6 categorii în componența categorială totală a sistemului fonematic, fiecare categorie în parte constituind 16,67% din acesta.

În ceea ce privește coraportul cantitativ-procentual al inventarului fonematic, se atestă următorul tablou: **I. Vocalismul: 1)** Unități simple (monoftongi): 12 (/ɑ:, Λ, æ, e, ə, ə:, i, i:, ɔ, ɔ:, u, u:/). Fiecare unitate în parte constituie 8,33% din subcategoria de gradul I a compartimentului articulatoric de referință (în continuare S₁; în cazul de față din numărul total al monoftongilor și implicit din numărul total al unităților vocalice simple), 8,33% din numărul total al unităților subcompartimentului structural de referință (în continuare SSR, aici din numărul total al unităților vocalice simple și implicit al monoftongilor),

2,94% din numărul total al unităților compartimentului structural de referință (în continuare CSR, în cazul dat din numărul total al unităților simple, adică monoftongi din numărul total al monoftongilor, ocluzivelor și constrictivelor), 3,7% din numărul total al unităților compartimentului articulatoric de referință (în continuare CAR; în cazul de față din numărul total al unităților vocalice (monoftongi, diftongi și triftongi)), 1,96% din numărul total al unităților sistemului fonematic (în continuare F). Valoarea numerică totală a monoftongilor (S_1) și implicit a unităților SSR constituie 35,3% din CSR, 44,4 % din CAR și 23,53% din F; **2**) Unități compuse: **a**) diftongi: 9 (/ai, ei, ɔi, au, əu, eə, iə, ɔə, uə/). Fiecare unitate în parte constituie 11,1% din S_1 (în cazul de față numărul total al diftongilor), 6,67% din SSR (aici din numărul total al unităților vocalice compuse (diftongi și triftongi)), 5,88% din CSR (în cazul dat din numărul total al unităților fonematice compuse (diftongi, triftongi și africcate)), 3,7% din CAR (în cazul de față din numărul total al unităților vocalice (monoftongi, diftongi și triftongi)), 1,96% din F. Valoarea numerică totală a diftongilor constituie 60% din SSR, 52,94% din CSR, 33,3% din CAR, 17,65% din F; **b**) triftongi: 6 (/aiə, 'eiə, 'iiə, 'ɔiə, 'auə, 'əuə/). Fiecare unitate în parte constituie 16,67% din S_1 (în cazul de față numărul total al triftongilor), 6,67% din SSR (aici din numărul total al unităților vocalice compuse (diftongi și triftongi)), 5,88% din CSR (în cazul dat din numărul total al unităților fonematice compuse (diftongi, triftongi și africcate)), 3,7% din CAR (în cazul de față din numărul total al unităților vocalice (monoftongi, diftongi și triftongi)), 1,96% din F. Valoarea numerică totală a triftongilor constituie 40% din SSR, 35,29% din CSR, 22,2% din CAR, 11,77% din F **c**) total: 15 (diftongi + triftongi, 88,24% din CSR, 55,6% din CAR, 29,41% din F); **d**) mediu: 7,5 (44,12% din CSR, 27,75% din CAR, 14,71% din F); **e**) extrema minimă: Valoarea numerică – 6 (40% din SSR, 35,29% din CSR, 22,2% din CAR, 11,77% din F); **f**) extrema maximă: Valoarea numerică – 9 (60% din SSR, 52,94% din CSR, 33,3% din CAR, 17,65% din F); **g**) amplitudinea: 3 (20% din SSR, 17,65% din CSR, 11,1% din CAR, 5,88% din F). **II. Consonantismul: 1**) Unități simple: **1.1. Ocluzive: a**) orale: 6 (/p, t, k, b, d, g/). Fiecare unitate în parte constituie 16,67% din S_2 (numărul total al ocluzivelor orale), 11,1% din S_1 (numărul total al ocluzivelor), 4,55% din SSR (numărul total al unităților consonantice simple), 2,94% din CSR (numărul total al unităților simple), 4,17% din CAR (numărul total al unităților consonantice), 1,96% din F. (numărul total al unităților fonematice). Valoarea numerică totală a ocluzivelor orale constituie 66,67% din S_1 , 27,27% din SSR, 17,65% din CSR, 25% din CAR, 11,77% din F; **b**) nazale: 3 (/m, n, ŋ/). Fiecare unitate în parte constituie 33,3% din S_2 (numărul total al ocluzivelor nazale), 11,1% din S_1 (numărul total al ocluzivelor), 4,55% din SSR (numărul total al unităților consonantice simple), 2,94% din CSR (numărul total al unităților simple), 4,17% din CAR (numărul total al unităților consonantice), 1,96% din F (numărul total al unităților fonematice). Valoarea numerică totală a ocluzivelor nazale constituie 33,3% din S_1 , 13,64% din SSR, 8,82% din CSR, 12,5% din CAR, 5,88% din F; **c**) total: 9 (40,91% din SSR, 26,47% din CSR, 37,5% din CAR, 17,65% din F); **d**) mediu: 4,5 (49,96% din S_1 , 20,46% din SSR, 13,24% din CSR, 18,75% din CAR, 8,83% din F); **e**) extrema minimă: 3 (33,3% din S_1 , 13,64% din SSR, 8,82% din CSR, 12,5% din CAR, 5,88% din F); **f**) extrema maximă: 6 (66,67% din S_1 , 27,27% din SSR, 17,65% din CSR, 25% din CAR, 11,77% din F); **g**) amplitudinea: 3 (33,37% din S_1 , 13,63% din SSR, 8,83% din CSR, 12,5% din CAR, 5,89% din F), dinamica amplitudinii fiind pozitivă; **1.2. Constrictive: a**) fricative: 10 (/f, θ, s, ʃ, h, v, ð, z, ʒ, r/). Fiecare unitate în parte constituie 10% din S_2 (numărul total al fricativelor), 7,69% din S_1 (numărul total al constrictivelor), 45,55% din SSR (numărul

total al unităților consonantice simple), 29,41% din CSR (numărul total al unităților simple), 41,67% din CAR (numărul total al unităților consonantice), 19,61% din F (numărul total al unităților fonematice). Valoarea numerică totală a fricativelor constituie 76,92% din S_1 , 45,55% din SSR, 29,41% din CSR, 41,67% din CAR, 19,61% din F; **b)** laterale: 1 (/l/). Fiind reprezentată printr-o singură unitate fonematică, valoarea numerică a lateralelor constituie 7,69% din S_1 , 4,55% din SSR, 2,94% din CSR, 4,17% din CAR, 1,96% din F; **c)** semivocale: 2 (/w,j/). Fiecare unitate în parte constituie 50% din S_2 (numărul total al semivocalelor), 7,69% din S_1 (numărul total al constrictivelor), 4,55% din SSR, 2,94% din CSR, 4,17% din CAR, 1,96% din F. Valoarea numerică totală a semivocalelor constituie 15,39% din S_1 , 9,1% din SSR, 5,88% din CSR, 8,33% din CAR, 3,92% din F; **d)** total: 13 (59,1% din SSR, 38,24% din CSR, 54,17% din CAR, 25,49% din F); **e)** mediu: 6,5 (19,7% din SSR, 12,75% din CSR, 18,06% din CAR, 8,5% din F); **f)** extrema minimă: 1 (4,55% din SSR, 2,94% din CSR, 4,17% din CAR, 1,96% din F); **g)** extrema maximă: 13 (38,24% din CSR, 54,17% din CAR, 25,49% din F); **h)** amplitudinea: 4 (11,77% din CSR, 16,67% din CAR, 7,84% din F); **1.3.** Total: 22 (64,71% din CSR, 91,7% din CAR, 43,14% din F); **1.4.** Mediu: 11 (32,36% din CSR, 45,85% din CAR, 21,57% din F); **1.5.** Extrema minimă: 9 (26,47% din CSR, 37,5% din CAR, 17,65% din F); **1.6.** Extrema maximă: 13 (38,24% din CSR, 54,17% din CAR, 25,49% din F); **1.7.** Amplitudinea: 4 (11,77% din CSR, 16,67% din CAR, 7,84% din F), dinamica amplitudinii fiind negativă; **2)** Unități compuse (africate): 2 (/tʃ, dʒ/). Fiecare unitate în parte constituie 50% din S_1 (numărul total al africatelor) și implicit din SSR (numărul total al unităților consonantice compuse), 5,88% din CSR (numărul total al unităților compuse), 4,17% din CAR (numărul total al unităților consonantice), 1,96% din F. Valoarea numerică totală a africatelor și implicit a unităților consonantice compuse constituie 11,77% din CSR, 8,33% din CAR, 3,92% din F; **3)** Total: 24 (47,06% din F); **4)** Mediu: 12 (23,53% din F); **5)** Extrema minimă: 2 (3,92% din F); **6)** Extrema maximă: 22 (43,14% din F); **7)** Amplitudinea: 20 (39,22% din F) cu dinamica pozitivă; **III. Total:** **1)** Unități simple: 34 (66,7% din F); **2)** Unități compuse: 17 (33,3% din F); **3)** General: 51 (100% din F); **IV. Mediu:** **1)** Unități simple: 17 (33,35% din F); **2)** Unități compuse: 8,5 (16,65% din F); **3)** General: 25,5 (50% din F); **V. Extrema minimă:** **1)** Unități simple: 12 (23,53% din F); **2)** Unități compuse: 2 (3,92% din F); **3)** General: 24 (47,06% din F); **VI. Extrema maximă:** **1)** Unități simple: 22 (43,14% din F); **2)** Unități compuse: 15 (29,41% din F); **3)** General: 27 (52,94% din F); **VII. Amplitudinea:** **1)** Unități simple: 10 (19,61% din F, dinamica negativă); **2)** Unități compuse: 13 (25,49% din F, dinamica pozitivă); **3)** General: 3 (5,88% din F, dinamica pozitivă);

Reieșind din cele expuse, observăm că la nivel categorical și cel de unități dinamica valorilor cantitative poate fi pozitivă sau negativă, în funcție de componența fonematică numerică a fiecărei categorii în parte. În ceea ce privește vocalismul, la nivel de monoftongi și implicit al unităților vocalice simple dinamica este 0 la nivel de subcategorie, pozitivă la cel de categorie și negativă la cel de inventarul total. În cazul diftongilor, se atestă alternanța ascendent-descendentă a dinamicii negative și a celei de 0; triftongii demonstrează stabilitatea dinamicii pozitive. În cazul consonantismului, ocluzivele se caracterizează printr-o dinamică descendentă pozitiv-negativă, constrictivele – prin stabilitatea dinamicii negative. Africatele demonstrează modificări descendent-ascendente ale dinamicii (0 – negativă – pozitivă). În general, unitățile fonemice simple au o dinamică negativă, pe când cele compuse – pozitivă, suma dinamicilor la nivelul inventarului total fiind egală cu 0 (Tab.1).

Tab. 1. Coraport între valori categoriale și cele de unități în sistemul fonologic al limbii engleze

Inventarul categorial-fonemic			%*											
			din subcategorie				din categorie				din inventarul total			
			C	U	Diferența		C	U	Diferența		C	U	Diferența	
					V	Dn			V	Dn			V	Dn
Vocalismul	Simple	Monoftongi	100	100	0	0	100	44,4	66,6	+	16,67	23,53	6,86	-
		Total	-	-	-	-	100	44,4	66,6	+	16,67	23,53	6,86	-
	Compuse	Diftongi	50	60	10	-	33,3	33,3	0	0	16,67	17,65	0,98	-
		Triftongi	50	40	10	+	33,3	22,2	11,1	+	16,67	11,77	4,9	+
		Total	100	100	0	0	66,7	55,5	11,2	+	33,3	29,41	3,89	+
Total	-	-	-	-	100	100	0	0	50	52,94	2,94	-		
Consonantismul	Simple	Oclusive	50	40,91	9,09	+	33,3	37,5	4,2	-	16,67	17,65	0,98	-
		Constrictive	50	59,1	9,1	-	33,3	54,17	20,87	-	16,67	25,49	8,82	-
		Total	100	100	0	0	66,7	91,7	25	-	33,3	43,14	9,84	-
	Compuse	Africate	100	100	0	0	33,3	8,33	5	-	16,67	3,92	12,75	+
		Total	-	-	-	-	33,3	8,33	5	-	16,67	3,92	12,75	+
Total	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	47,6	2,4	+	
Total	Simple	-	-	-	-	-	-	-	-	50	66,7	16,7	-	
	Compuse	-	-	-	-	-	-	-	-	50	33,3	6,7	+	
	General	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100	0	0	

* C – nivel categorial, U – nivel de unități, V – Valoare, Dn – dinamică. Subcategorie – unități simple și compuse, categoria – vocalism (pentru vocale) și consonantism (pentru consoane).

** „+” înseamnă că valorile procentuale ale unităților fonematice la nivel categorial sunt mai mari decât la cel al unităților (dinamica fiind pozitivă), „-” – invers (dinamica fiind negativă), „0” arată egalitatea acestora.

Referințe bibliografice

1. A. Chirdeachin, N. Babâră. *Încă o dată despre ocurența africatelor în engleză*// Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe filologice”. – Chișinău, CEP USM, 2006, p. 258-261.
2. N. Corlăteanu. *Fonetica limbii moldovenești literare contemporane*. – Chișinău, Lumina, 1978, 232 p.

3. N. Corlăteanu, Vl. Zagaevschi. *Fonetica*. – Chișinău, Lumina, 1993, 272 p.
4. F. Dimitrescu. *Introducere în fonetica istorică a limbii române*. – București, Editura Științifică, 1967, 183 p.
5. G. Gogin, I. Evtuşenco. *Fonetica*// Limba moldovenească literară contemporană. Vol. 2. – Chișinău, Lumina, 1970, p. 5-84.
6. D. Macrea. *Probleme de fonetică*. – București, Editura Academiei RPR, 1953, 105 p.
7. A. Roceric-Alexandrescu. *Fonostatistica limbii române*. – București, Editura Academiei RSR, 1968, 173 p.
8. С. А. Томачинский. *Квантитативные методы определения бифонемных сочетаний в английском языке*// *Квантитативные методы отбора учебного материала по иностранному языку для неязыкового вуза*. – Свердловск, УГУ, 1990, p. 132-137.

Universitatea de Stat din Moldova
Academia de Studii Economice din Moldova